

MATURITNÉ ZADANIE ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY 2

1. Rozčleňte a charakterizujte formy súčasného slovenského jazyka. Vymenujte inštitúcie, v ktorých prebieha výskum jazyka, a súčasné kodifikačné príručky. Vysvetlite pojmy jazyková poradňa a slovenský národný korpus.

- Pracujte s ukážkami 1 a 2. Vyriešte úlohy, ktoré sa pri nich nachádzajú.

2. Porovnajte tvorivé prejavy autorov v 50. a 60. rokoch slovenskej povojnovej literatúry. Poukážte na rozdiely v literárnom stvárnení tém a na použitie literárnych metód.

- Pracujte s ukážkami 3 až 6. Vyriešte úlohy, ktoré sa pri nich nachádzajú.

UKÁŽKA 1

Zdroj: internet

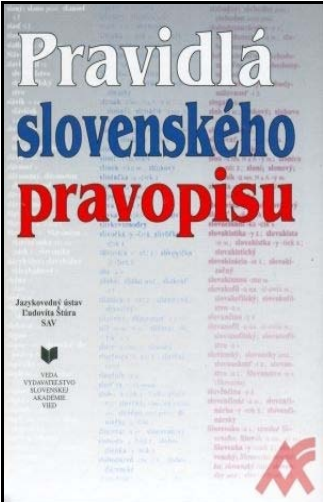

A Ten človek še nič nečajal, ňedbal o sebe, kolo chiži mlaki, jaruhi, zahibel', mohila. Draha ku ňemu sami girdzal', plota žadneho a ľem šporľil, skučkoval, haroval, motľožil, v rozgardiji, ňeporadku žil a svůj život až do šmerci ľem tak premalatal. I ženu mal - Buch zna, kto mu totu ľarvu za ženu porajil a ľem paru dñi u cundri pobul a šickich peňezoch še pozbul! Ludze mu radzilí, žeby še sulí čim skorej zbul...

B „Ľubomír Feldek si zresetoval hlavu. Celý týždeň maká v práci, no počas víkendov si užíva.“

C Slovenčina je stratifikovaný útvar, ktorý nevnímame dichotomicky, teda nečleníme ho dnes len na dve súčasti: spisovnú a nespisovnú. Slovenský národný jazyk má jemnejšie vrstvenie na viacero útvarov (variet) bez ostrých hraníc, v rámci nich dochádza jednak k čiastočnému vzájomnému prestupovaniu, jednak sa vnútri istých variet (osobitne štandardnej a subštandardnej) profilujú ďalšie osobitné podútvary, semivariety (slangy, profesijná reč, argot).

ÚLOHA 1: Zaradte v ukážke 1 texty A, B, C k správnej forme súčasného národného jazyka.

UKÁŽKA 2

A	B	C	D Zdroj: internet
			

ÚLOHA 2: Rozhodnite, ktoré slovníky (A, B, C, D) v ukážke 2 patria medzi súčasné kodifikačné príručky.

UKÁŽKA 3

I. Mojík a M. Válek - Pieseň traktoristu (Pravda 1950)

Za miestom dolu, kde sa topia snehy,
môj traktor ako gitara mi vyhráva
a ani nepohoda sychravá
ho na smutnejšiu pieseň nenaladí.

Ach, je to koncert! Brázdy ako struny
naťahujeme s mojím Zetorom
po šírom poli, na ktorom
sa pasú vrabce na vzkličennom zrní.

A hore nebom, na ktorom sa pasú
mračná jak číre, svieže ovce belavé,
hľadajú moje čisté oči spásu
po dennej únave,

ktorá je sladká ako hrozno vína,
jak pohár šťastia, ktorý dostane
do vena moja hviezda – domovina,
zem, čo tu dlho po mne ostane

a bude spievať s mojím synom verše
krajšie než všetky riadky paší,
od zlata krajšie. Lebo ešte belšie:
jak vlasy mojej ženy na šiji.

Roľnícke verše v traktore mi hučia,
roľnícka ruka staré polia obracia
v plameni slnka, v dýke jeho lúčas
znie moja zem už nikdy zobračia.

M. Válek - Jablko (Dotyky 1959)

Jablko zo skrine sa skotúlalo na zem.
Tak si zbal' svoje veci a môžeš ísť.

Oprela sa chrbtom o dvere
a vykrikla očami:
Preboha ťa prosím, nie!

Ale ja som raz vedel, že mám toho dost':
vstal som,
zdvihol som jablko,
Zaprášené a ešte zelené,
a položil som ho na stôl.
Neprestávala prosiť, prišla ku stolu,
plakala.

Pozerala na mňa, utierala jablko,
plakala.
Až som jej povedal: Polož to jablko a chod'.

Udalosti sa zbehli, ako som predpokladal.
Čo na tom záleží, že v inom poradí!
Otvorila dvere,
zbledol som a povedal som: Zostaň!
Ale ona si zbalila svoje veci a odišla.

Jablko zo skrine sa skotúlalo na zem.

Zdroj: internet

ÚLOHA 1: Porovnaj v ukážke 3 umelecké spracovanie tém Miroslava Válka.

ÚLOHA 2: Ako sa nazývala literárna metóda, ktorá dominovala v 50. rokoch?

UKÁŽKA 4

F. Hečko - Drevená dedina (úryvok)

- Pavo od Šechnára závidí Štefanovi Jandekovi jeho vplyv medzi roľníkmi. I keď mu bokom nadávajú, že ich naháňa plniť úradné povinnosti, na jeho mienku dajú. Pavo si vôbec myslel, že školenie obmedzí len na komunistov a na pioniersku mládež. Z nich si chcel vycvičiť niekoľkých na prácu medzi roľníkmi, aby ich získal pre stranu. A mienil pokračovať pomaly, inštruovať desiatich-pätnástich a s nimi

MATURITNÉ ZADANIE ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATURY 2

sa potom oddať do gazdov. Na tomto hromadnom nábore chcel Pavo uskutočniť svoj tajný plán, ktorého cieľom bolo založiť jednotné roľnícke družstvo. Postupne by všetci odovzdali svoje role a nikto by si už nezávidel. Všetci by pracovali na spoločnom.

UKÁŽKA 5

M. Lasica a J. Satinský - Soirée (úryvok)

- L: No, ako vyzerám podľa tváre?
S: Podľa tváre by som usudzoval, že ste mechanik.
L: No dovoľte, aký mechanik?
S: Jemný mechanik.
L: Ja nie som mechanik!
S: Nie?
L: Ja sa len tak tvárim. Som profesionál. Ovládam si svoju tvár. Keď prídem medzi veľkopodnikateľov, hneď vyzerám ako veľkopodnikateľ. Keď prídem medzi čističov okien - som jedným z nich. A medzi úžerníkmi sa tvárim ako úžerník. Hádajte, ako sa tvárim teraz?
S: Zememerač?
L: A teraz?
S: Zememerač vo výslužbe?
L: Nie. Mičurin!
S: Juj, a kto vás to všetko naučil?
L: Sám život. Úplne sám.
S: Vy ste museli mať mimoriadne ťažký život.
L: Ale prečo? Dúfam, že neovládate nijaký cudzí jazyk.
S: Čo som truľo? Keď chcem, tvárim sa ako Francúz, keď chcem, tvárim sa ako Američanka.
L: Ale ruštinu, to viete, však! To sa ani nemusíte nijako tváriť. To na vás vidno. Vy Rus!

UKÁŽKA 6

A. Bednár - Kolíska (úryvky)

- Obmann sa obrátil a s chlapmi kráčal pred Černekovu chalupu. Zastal pred ňou znova. Strhol sa a počúval. „Čo je to? Čo to búcha?“ opýtal sa scharführera Kniewalda. Oberscharführer Obmann dávno nepočul taký pravidelný zvuk a pomyslel si na veľký Dieselov motor, umiestnený v betónovom suteréne, v mlyne, ktorý jeho otec kúpil v Ahlene... Deväť Nemcov, oblečených v bielych pláštach s kapucňami na hlave a s rukami na rýchlopalných puškách, sa vhrnulo Zite do kuchyne. „Bože, ratuj...“ Zita sa chytila horúceho rámu na sporáku a pravou rukou kolísala chlapca. Zbledla, triasla sa od zimy, začala sa smiať, plakať. Bola to kolíska, čo privábila do kuchyne nemeckých vojakov.
- Rádio v kuchyni nad „starou dievkou“ skončilo prenos zo súdu proti kulakom a proti rozvratníkom a sabotérom družstva v Temešanoch. Zita sa spýtala muža: „Prečo si tak proti nemu svedčil? Ty...!“ „Ja som nechcel, aby si ty na neho svedčila, preto som svedčil ja sám...“ povedal Mišo Černek. Povedal som im, aký bol skutočný Majerský, aký bol s nami v horách, čo sa mu stalo a čo tu vykonal, keď prišiel k tebe. Všetci to počuli, aj Majerský, aj jeho žena a deti, rodina. Len do rádia to nedali...!

ÚLOHA 3: Porovnaj v ukážkach 4, 5 a 6 umelecké spracovanie tém v epike a dráme.

ÚLOHA 4: Vysvetlite, čo nové sa dostáva do epiky a drámy v 60. rokoch povojnovej literatúry.

Argumentujte ukážkami 4, 5 a 6.